

Referát z časopisu – Geografické rozhledy

Článek Jaroslava Novotného pojednává o pozici školské geografie, tedy zeměpisu v rámci nového přístupu Rámcového vzdělávacího programu a návazného Školského vzdělávacího programu. Geografie je věda výsostně participující s ostatními vědami. Nelze ji jednoznačně systematicky zařadit do systému věd, neboť se nachází v těžišti těchto oborů. Každý dnešní obecný obor vědy je pomocnou vědou pro geografii a tak musíme nahlížet i na geografii ve vzdělávání, kterou nelze uzavřít do samostatného bloku.

Pomocné vědy geografické a jejich praktické aplikace ve školském zeměpisu:

- humanitní vědy (historie, sociologie, psychologie) – kulturní geografie, geografie sídel, geografie měst, politická geografie, historická geografie
- přírodní vědy (biologie, fyzika) – fyzická geografie, ekologie, meteorologie

Jak tedy přistupovat k předmětu geografie? Jedná se o vědu spíše přírodní nebo vědu humanitní? K této myšlence nelze zaujmout jednoznačné stanovisko. Je to dáno zejména tradicí té či oné školy. Zatímco u nás je geografie spíše doménou přírodovědecky zaměřených fakult, mnohé francouzské tradiční ústavy (Lyon a další) preferují socio-environmentální přístup ke geografii, jakožto vědě humanitní.

Systém základního a středního (gymnaziálního) školství však musí ke geografii přistupovat jakožto k širšímu konceptu. Právě geografie je velmi vhodná pro „štěpení“ do nejrůznějších předmětových bloků RVP, aplikovatelných i v rámci ŠVP. Proč stále lpět na tradiční zažitě předmětové struktuře (matematika, zeměpis, fyzika, dějepis, občanská nauka), když tyto předměty z hlediska geografie společně velmi úzce souvisejí. Studenti mnohdy mají motivační problémy a zvláště tehdy, kdy se sami sebe ptají: „k čemu je mi to dobré“. Z hlediska didaktických zásad zde tedy můžeme zmínit například zásadu spojení teorie s praxí či zásadu efektivních (prakticky využitelných) klíčových kompetencí – schopností, dovedností, postojů.

Příkladem takové mezioborové spolupráce budiž následující myšlenková konstrukce:

Problém: „Středozevní vegetace a půdní pokryv je velmi chudý. Nachází se zde hojně sukulentní společenstva a nekvalitní hlinito-kamenité nebo kamenito-hlinité půdy“.

Víceoborové řešení:

historický aspekt:

Tento region byl ve starověku hojně využíván pro zdejší kvalitní borové dřevo mediteránními námořními kulturami (Řekové, Féničané, Římané, Kartáginci, ...).

geografický aspekt:

Po odstranění vegetačního pokryvu došlo k vymytí živinného materiálu z půdy při zimních a jarních deštích. Půda později devalvovala až do současné podoby.

Otázkou zůstává, zda-li dnešní česká škola umí takto postupovat, tedy zda-li znalosti a schopnosti žáka či studenta jsou tlačeny k tomu, aby byl schopen komplexní znalostní analýzy a syntézy. Neučíme se přeci proto, abychom byli dobře klasifikováni v uzavřených systémech současných předmětů, ale aby naše znalosti byly efektivně využitelné v reálném, tedy skutečném světě.

Novotný, Jaroslav: Geografie na počátku 21. století ve školství. Geografické rozhledy 12, 2004, č.4, s. 10-11.